

ДУА “Граўжышкоўскі
вучэбна-педагагічны
комплекс яслі – сад –
базавая школа”

“Гонар зямлі Ашмянскай”

Ашмяншчына літаратурная

Паштовы адрас, тэлефон установы: 231111 Ашмянскі раён, агр. Граўжышкі,
вул. Савецкая 8а, тэл.: 31-4-61, e-mail: oshgrav@mail.grodno.by

Аўтар: Буйвід Паліна Іванаўна, вучаніца 9-га класа, тэл.: 80447755048

Кіраўнік: Акінча Аляксей Францавіч, настаўнік гісторыі

агр. Граўжышкі, 2017

Уводзіны

*Гісторыя – гэта ўваскрашэнне.
У. Арлоў*

Кожны чалавек асаблівы, у кожнага чалавека ёсць штосьці такое, што адрознівае яго ад іншых. Кожная краіна, горад, вёска маюць сваіх “герояў”, тых людзей якія чымсьці ў сваім жыцці вылучыліся. Гэта могуць быць дзеячы культуры, навукі, палітычныя дзеячы, тыя хто змагаўся з ворагам у часы крывавых войнаў і іншыя. Гэты пералік можа быць вельмі доўгі. Трэба ганарыцца і быць удзячным такім людзям.

У сваёй невялікай працы я хачу паспрабаваць асвятліць лёсы і ўклад тых людзей, якія нарадзіліся і магчыма жылі там, дзе нарадзілася я. На маёй маленькай Радзіме — Ашмяншчыне. Я паспрабую па магчымасці больш дакладна і поўна раскрыць жыццё пэўнага чалавека, яго погляды, асаблівасці, яго ўклад у шчаслівую будучыню свайго народа.

Багата на знакамітых людзей ашмянская зямля. Ва ўсе часы яна натхняла паэтаў і пісьменнікаў, гісторыкаў і даследчыкаў, мастакоў і архітэктараў, навукоўцаў, кожны з якіх у сваёй неўміручай спадчыне спрабаваў праславіць мой слаўны куток, пакінуць для нашчадкаў бяспэчны скарб — часцінку сябе і сваёй работы на карысць роднай зямлі – Антон Адынец, Вінцук Адважны, Андрэй Зязюля, Ядвіга Чаплінская, Пётр Шакола...

Антон Адынец

Антон (Антоні) Эдвард Адынец (25 студзеня 1804 г. Гейстуны Ашмянскага павета Віленскай губерні (цяпер Ашмянскі раён Гродзенскай вобласці) — 15 студзеня 1885 г. Варшава; Псеўданім: Інацэнты Старушкевіч), беларускі паэт, перакладчык, мемуарыст, выдавец. Пісаў на польскай мове.

Скончыў Барунскую базыльянскую школу ў 1820 г. і Віленскі універсітэт у 1823 г. (магістр права). Ва універсітэце стаў сябрам таварыства філарэтаў, якому прысвяціў "Песню філарэтаў" (пазней Ф. Багушэвіч зрабіў пераробку гэтага твора пад назваю "Песня"). Сябраваў з А. Міцкевічам, Я. Чачотам, Т. Занам, І. Дамейкам, І. Ходзькам, І. Лялевелем. Пабачыўшы паэтычныя здольнасці Адынца, Чачот узяў яго пад сваю апеку, за гэта сябры празвалі Чачота Ментарам, а Адынца — Тэлемакам (паводле грэчаскай міфалогіі, Ментар быў выхавальнікам Тэлемака). Па справе таварыства быў зняволены ў лістападзе 1823 — лютым 1824 гг. У 1825 – 1826 гг. выдаў у Вільні двухтомнік “Паэтычныя творы”.

У 1829 – 1837 гг. вандраваў па Заходняй Еўропе, часам спадарожнічаў А. Міцкевічу, жыў у Дрэздэне. У 1837 г. вярнуўся ў Гейстуны, а з 1838 г. жыў у Вільні. Быў рэдактарам альманаха "Melitele" у 1829 г. і газеты на рускай і польскай мовах "Виленский вестник" 1841 – 1859 гг. Паступова погляды Адынца сталі больш кансерватыўнымі. У прыватнасці, у 1858 г. ён удзельнічаў у выданні "Віленскага альбома" у гонар Аляксандра II. З 1866 г. жыў у Варшаве, супрацоўнічаў у розных газетах і часопісах. Ёсць звесткі, што ў 1884 г., калі разам з Дамейкам Адынец наведваў Беларусь, сустракаўся ў Крошыне з П. Багрымам. У сваёй творчасці часта выкарыстоўваў сюжэты з гісторыі Беларусі, перакладаў сусветную класіку.

Аўтар мемуарных “Лістоў з падарожжа” 1875 — 1878 г., “Успамінаў з мінулага” 1884 г., вершаваных драм “Феліцыта, або Карфагенскія мучанікі” 1849 г., “Барбара Радзівілянка” 1860 г. Перакладаў на польскую мову творы Дж. Г. Байрана, А. Пушкіна, Ф. Шылера і інш.

Аляксандр Астравіч

Аляксандр Сцяпанавіч Астравіч (псеўданім Андрэй Зязюля) (7 снежня 1878 г. вёска Навасады (цяпер Ашмянскі раён) — 17 студзеня 1921 г.) — беларускі каталіцкі святар, паэт. Нарадзіўся ў сялянскай сям’і Сцяпана і Ганны Астравічаў.

Вучыўся ў Гальшанскай народнай (1888 — 1890 гг.) і Ашмянскай павятовай (1890 — 1892 гг.) вучэльнях. Пасля працаваў на бацькавай гаспадарцы, самастойна вывучаў французскую мову.

З 1 студзеня 1901 г. да 14 верасня 1903 г. служыў у 160-м пяхотным Абхазскім палку ў Гомелі і ў Барысаве. Закончыў службу ў званні малодшага афіцэра. У 1903 — 1904 гг. няўдала спрабаваў паступіць у Віленскую духоўную каталіцкую семінарыю. У 1905 г. выехаў у Пецярбург, зноў пачаў рыхтавацца да паступлення ў семінарыю. У 1905 — 1910 гг. вучыўся ў каталіцкай духоўнай семінарыі ў Пецярбургу, дзе адбылося яго далучэнне да беларускай нацыянальнай ідэі. Там, як і іншыя будучыя беларускія адраджэнцы, быў пад духоўнай апекай прафесара Браніслава Эпімах-Шыпілы. У студзені 1906 г. вытрымаў іспыты на званне аптэкарскага вучня. У 1910 г. пасвечаны ў святары. Падчас вучобы пад уплывам земляка А. Лісоўскага далучыўся да беларускага культурніцкага і рэлігійнага руху. Арганізаваў аб’яднанне клерыкаў-беларусаў. З 1909 г. друкаваўся ў беларускай прэсе.

Душпастырскую дзейнасць пачаў вікарыем ракаўскага касцёла і першую сваю Імшу адправіў у вёсцы Трабы Іўеўскага раёна 2 лютага 1911 г. З 2 ліпеня 1912 г. да лютага 1915 г. служыў у парафіі Анопаль Мінскага дэканата. Пазней быў прызначаны вікарыем у Бабруйскую парафію. Са снежня 1916 г. служыў вікарыем у Смілавічах Ігуменскага павета і ў суседніх касцёлах, выконваў абавязкі адміністратара гарадзішчанскага касцёла. З 9 верасня 1917 г. — пробашч касцёла ў Абольцах Аршанскага дэканата. Два гады служыў ксяндзом у мястэчку Сянно Аршанскага дэканата. Там памёр 17 студзеня 1921 г., пахаваны на мясцовых каталіцкіх могілках.

Прыхільнік беларусізацыі рэлігійнага жыцця беларусаў-католікаў. Пераследаваўся касцельнымі ўладамі за прыхільнасць да роднага слова, два гады быў без парафіі. Актыўна ўдзельнічаў у грамадскім жыцці Беларусі. Удзельнік з'езду беларускага каталіцкага духавенства ў Мінску (1917 г.).

Друкаваў вершы з 1909 г. у газетах «Наша Ніва», «Bielarus», «Крыніца», «Вольная Беларусь», «Świetač», «Белорусская рада», «Беларускае жыццё». Большасць ранніх вершаў 1909 – 1912 гг. паэт друкаваў у адраджэнскай «Нашай Ніве». Якраз тады Андрэй Зязюля пазнаёміўся і пасябраваў з Янкам Купалам, які вучыўся на агульнаадукацыйных курсах А. Чарняева ў Пецярбургу (1909 – 1913 гг.), а летнія канікулы праводзіў на сваім любімым хутары Аконы. Выдаў зборнік паэзіі «З роднага загону» (Вільня, 1913 г., 2-ое дапоўненае выданне 1931 г.), паэму «Слова праўды аб мове і долі беларуса» (Прага, 1917 г.). Выйшла яго вершаванае апавяданне «Аленчына вяселле» (Вільня, 1923 г.). Збіраў народныя песні, якія разам з запісамі Антона Грыневіча склалі зборнік «Беларускія песні з нотамі» Т. 2. (Пецярбург, 1912 г.).

Усе творы А. Астравіча паводле зместу і стылю — хрысціянскія і асветніцкія: гэта гутаркі добрага настаўніка з духоўнымі дзецьмі — маленькімі, маладымі і сталымі. Сутнасць яго багаслоўя і філасофіі можна вызначыць адным сказам — любоў да Бога і да ўсялякага Божага тварэння — ад чалавека да жывёл, птушак, рыб, раслін, кожнай былінкі і кветкі. Найперш — да Беларусі, роднага народа, беларускай мовы, культуры, народнага побыту.

Афарыстычна паэтава любоў абазначана назвай зборніка вершаў — «З роднага загону». Але тут — не хутаранская філасофія, як можа здацца нявопытнаму крытыку. Родны загон для паэта быў тою зоркаю, з вышыні якой ён хацеў абняць і пашкадаваць увесь Божы свет. Пашкадаваць — і паплакаць над яго доляй. Бо, як казаў славуты хрысціянскі філосаф Мікалай Бярдзьеў: “Вся тварь стенает и взывает ко своему Творцу”.

Пасля абвяшчэння БНР па даручэнні Народнага сакратарыяту арганізоўваў рэгіянальныя Рады ў Магілёўскай губерні. За нацыянальна-рэлігійную дзейнасць пераследаваўся бальшавіцкімі ўладамі, быў арыштаваны і некалькі тыдняў сядзеў у турме ў Віцебску. Апошні год свайго жыцця працаваў у мястэчку Сянно. Пахаваны на мясцовых могілках.

Успамінаючы асобу паэта, А. Станкевіч пісаў: «Характарам Астравіч быў шчыры, дзіўна прасты, запальны і гарачы, заўсёды вясёлы, добры, услужны, гарача пабожны і дзіўна патрыятычны [...]. Зязюля адчуваў Бога проста, часта аж наіўна, па-дзяціннаму, выключна сэрцам».

У прадмове да пасмяротнага выдання выбраных твораў А. Зязюлі А. Станкевіч пісаў: “Усе тыя куткі Ашмяншчыны і Валожыншчыны, як Гальшаны, Трабы, Вішнёва, Баруны, Крэва, дзе часта пабываў Зязюля, помняць яго і сёння. Нёс ён туды прамень праўды, святло беларускай народнай сведамасці як жывым словам, так і праз родную кніжку і газету [...]. Зязюля — гэта праўдзівы ідэаліст, гэта мучанік за родную ідэю”.

Шчыра любіў Астравіч сваю бацькаўшчыну і гэтую любоў ён выяўляў і словам, і чынам, і прышчэпліваў яе іншым. Так аб гэтым кажа ён у вершы «Пасвята»:

Любы мне куток радзімы,
Беларусь святая:
Тут радзіліся, раслі мы,
Усё тут нас вітае.

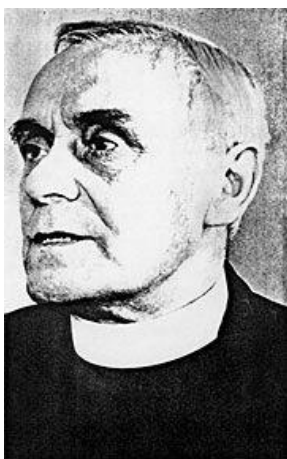
Люба родная гаворка,
Душам нашым світа,
З ёй, ці соладка, ці горка,
Мы жывём і квіта.

Любы родныя апараты,
Норавы і звычка,
Песні, казкі і загадкі,
Люб народ мужыцкі.

Вось гарджуся гэтым родам,
Не хачу другога,
Бо ён злучаны з народам
Краю дарагога.

Дык паслухай-жа, браточак,
Гэтакай вось рады:
Палюбі ты свой куточак,
Мову, строй, абрады.

Вінцук Адважны

В. А. Адважны

Вінцук Адважны (сапраўднае імя: Германовіч Язэп Станіслававіч; 4.3.1890 — 26.12.1978 гг.; псеўданімы: Лявон Ветрагон, Хлопчык з-пад Горадні; крыптанімы: А.В., В.Адв., А.В., W.A.) — беларускі пісьменнік, каталіцкі святар, паэт, публіцыст.

Нарадзіўся ў мястэчку Гальшаны Ашмянскага павета Віленскай губерні, цяпер Ашмянскі раён Гродзенскай вобласці. Паходзіў з сялянскай сям'і: бацькі — Станіслаў і Ганна (з дому Савіцкіх) Германовічы. Бацька яго памёр, калі Язэп быў яшчэ зусім маленькі. Суседзі і сваякі раілі аўдавейла маці аддаць Язэпа на навучу на шаўца, але яна не згадзілася і, нягледзячы на цяжкасці, зрабіла ўсё, каб сын вывучыўся на святара.

У 1898 – 1902 гг. наведваў Гальшанскую народную школу, а наступныя чатыры гады — Ашмянскае гарадское вучылішча. У 1913 г. скончыў Віленскую духоўную каталіцкую семінарыю. У Вільні пасябраваў і праз усё жыццё захаваў пачуццё аднадумства з такімі вядомымі беларускімі каталіцкімі святарамі і дзеячамі, як Кастусь Стаповіч (Казімер Сваяк), Адам Станкевіч, Віктар Шутовіч, Андрэй Цікота, Вінцук Гадлеўскі і іншымі.

29.6.1913 г. пасвечаны ў святары, тады ж распачаў душпастырскую дзейнасць як вікарый у мясцовасці Далістова Беластоцкага павета. Пазней працаваў у розных парафіях Беластоцкага дэканата (Беласток, Крынкі, Мсцібова, Вялікая Лапеніца). У 1921 г. уступіў у Таварыства беларускай школы; арганізаваў адну з беларускіх школ, у касцёле гаварыў казанні на беларускай мове. Гэта выклікала незадаволенасць найвышэйшай іерархіі, і адважны вымушаны быў пераехаць у Друю, дзе ў 1924 г. уступіў у ордэн марыянаў. Спачатку выконваў абавязкі пробашча Друйскай парафіі, пазней быў магістрам навіцьяту і, акрамя таго, настаўнікам рэлігіі і лацінскай мовы ў Друйскай гімназіі. Шырока выступаў у беларускім перыядычным друку. Перажываў і паэтычныя творы адважнага рэгулярна з'яўляліся на старонках перыядычнага друку («Крыніца», «Хрысціянская Думка»). Пераследаваўся польскімі свецкімі і духоўнымі ўладамі. З 1932 г. на місіянерскай працы ў Харбіне (Маньчжурія), дзе таксама быў дырэктарам гімназіі. У 1936 г. вярнуўся ў Вільню, кіраваў Беларускай марыянскай домам студэнтаў. У 1938 г. дэпартаваны разам са студэнтамі ў Цэнтральную Польшчу, адкуль у хуткім часе зноў выехаў у Харбін. У 1948 г. арыштаваны кітайскай паліцыяй і перададзены савецкім органам бяспекі. Быў прысуджаны да 25 гадоў прымусовых работ у лагерах. Знаходзіўся ў зняволенні ў Сібіры. У 1955 г. вызвалены. Вярнуўшыся на волю, ён хацеў служыць Богу ў Беларусі, але замест гэтага мусіў знаходзіць часовы прыстанак спачатку ў Варшаве, потым у Рыме (1959 г.), пакуль урэшце не атабарыўся ў Беларускай каталіцкай місіі ў Лондане. Прымаў удзел у рэлігійным і культурным жыцці беларускага замежжа. Рэдагаваў часопіс «Божым шляхам» (Лондан).

Айцец Я. Германовіч пачаў друкавацца з 1919 г. Першы артыкул надрукаваў у віленскай «Крыніцы» пад назвай «Хто мы?», які падпісаў псеўданімам «Хлопчык з-пад Горадні». Праз нейкі час здарылася яму сустрэцца з вядомым беларускім пісьменнікам і літаратурным крытыкам Максімам Гарэцкім, які, як сведчыць у сваіх успамінах біскуп Часлаў Сіповіч, сказаў яму: «Ксёндз, ты мусіш пісаць! Грэх, калі не будзеш!» Такая падтрымка стала добрым стымулам

для святара. Пяру беларускага святара-патрыёта належаць не толькі шматлікія артыкулы, вершы, замалёўкі ў заходнебеларускім друку, але і апавяданні ў прозе і вершы, аповесці ды байкі. Аднак творчасць Вінцука Адважнага сёння вядома, на жаль, толькі вузкаму колу даследчыкаў.

У міжваенны час у Вільні асобнымі кніжкамі выйшлі 9 разнастайных твораў Вінцука Адважнага. Першы з іх — апавяданне «Як Казюк сабраўся да споведзі» (1928 г.). Затым былі: апавяданне «Казюкова жанімства» (1929 г.), вершаваныя апавяданні «Як Гануля збіралася ў Аргентыну» і «Гануліны клопаты» (1930 г.), апавяданне «Адам і Анэлька» (1931 г.), «Канёк-Гарбунок» (1932 г.), паэма «Унія на Палессі» (1932 г.), «Батлейка» (1932 г.), зборнік вершаў «Беларускія цымбалы» (1933 г.), аповесць «Хлапец» (1936 г.).

Шырокую вядомасць на Захадзе атрымалі лагерныя ўспаміны Язэпа Германовіча «Кітай-Сібір-Масква». Гэта была адна з першых кніг, якая раскрывала ўсю жудасць савецкай таталітарнай сістэмы. Кніга была выдадзена ў 1962 г. ў Мюнхэне і перакладзена на некалькі моў. На Бацькаўшчыне ж гэты ды іншыя творы пісьменніка-святара да апошняга часу не выдаваліся, а імя яго не згадвалася ні ў падручніках, ні ў даведніках. У 1990 гг. некаторыя беларускія выданні пачалі друкаваць невялікія ўрыўкі з яго ўспамінаў і асобныя вершы. І толькі ў 2003 г. грамадскасць Беларусі ўпершыню змагла пазнаёміцца з адным з яго твораў — лагернымі ўспамінамі «Кітай-Сібір-Масква», якія былі надрукаваныя айцамі-марыянамі сумесна з выдавецтвам «Сафія» пры Полацкай грэка-каталіцкай грамадзе. Але і яны былі надрукаваны ў Расіі ў Санкт-Пецярбургскім выдавецтве «Неўскі прасцяг».

Жывучы на эміграцыі, Вінцук Адважны напісаў шмат арыгінальных баек, ім было зроблена нямала перакладаў з Крылова, Красіцкага ды іншых вядомых аўтараў. На жаль, частка гэтых твораў загінула (напрыклад, напісанае ў Харбіне там і засталася). У пасляваенны перыяд шматлікія байкі, вершы, вершаваныя інтэрпрэтацыі біблейскіх матываў, успаміны Язэпа Германовіча друкаваліся ў часопісах «Божым шляхам» і «Зніч». У Лондане выйшлі наступныя яго творы:

паэма «Князь і Лапаць» (1964 г.), «Байкі і іншыя вершы» (1974 г.), а ў Мюнхэне — «Прыповесці паводле Эвангелля Матэя-Марка-Лукі-Яна» (1970 г.).

Як адзначаюць беларускія крытыкі, у творчасці Вінцука Адважнага моцна адчуваюцца ўплывы аднаго з пачынальнікаў беларускага адраджэння Францішка Багушэвіча. У яго творах, дзе часта разглядаюцца пытанні хрысціянскае маралі, шмат шчырасці, духоўнае чысціні і ўзнёсласці. Яны адзначаюцца шчырым беларускім патрыятызмам і гумарам. Творчасць Вінцука Адважнага цалкам прасякнута хрысціянствам, і менавіта ў ім ён чэрпае натхненне. Ксёндз Адам Станкевіч так пісаў пра яго творчасць: «...Справа народная ў В. Адважнага гэта частка справы Божай».

Памёр Вінцук Адважны 26 снежня 1978 г. у Лондане.

Пётр Валяр'янавіч Шакола

Самадзейны паэт. Нарадзіўся 6 лістапада 1946 г. ў г. Ашмяны. Вучыўся ў сярэдняй школе № 1, затым – у вяслярнай школе. Натхненне да творчасці прыйшло ў яго недзе ў класе пятым-шостым. Так лічыць сам паэт, Пётр Валяр'янавіч Шакола. У 1975 г. скончыў Ленінградскі сельскагаспадарчы інстытут, а ў 1992 г. Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. Мае спецыяльнасці агранома і біёлага. З 1965 па 1968 г. служыў у шэрагах Савецкай арміі. Затым два гады працаваў настаўнікам Жупранскай сярэдняй школы. З 1970 па 1985 г. працаваў інспектарам аддзела сацзабеспячэння, старшым эканамістам інфармацыйна-вылічальнай станцыі, інструктарам райвыканкама і райкама партыі. Больш за дваццаць гадоў аддаў педагагічнай дзейнасці – працаваў настаўнікам, завучам і дырэктарам у розных школах раёна. Захапляецца літаратурай, музыкай, спортам. Уласнаручна выдаў

некалькі кніг са сваімі вершамі і паэмамі. Большасць вершаў паэта лірычныя. А лірыка, як вядома, вельмі добра кладзецца на музыку. Гэтая спрыяла ўзнікненню творчага тандэму з кампазітарам Мікалаем Розенбергам. Супрацоўніцтва двух творчых асоб вылілася ў цэлы зборнік песень, якія гучаць сёння на раённых святах і мерапрыемствах.

Люблю Ашмяны
Мой горад – Ашмяны, я тут нарадзіўся,
І кожны куток твой люблю я да слёз.
Табой я, мой горад, заўжды ганарыўся,
Табе – маё ўсё, што ў мяне толькі ёсць!

Мне любы дамы і маленькія хаты,
Мне вуліцы любы, завулкі твае.
І людзі, якія душою багаты,
Ім гэта багацце мой горад дае.

Па вуліцах крочу, - мне ўсё тут вядома,
Я ведаю ўсіх, хто насустрач ідзе.
Калі ж мне спаткаецца хтось незнаёмы...
- І з ім пасябруем, нас горад звядзе!

Бо горад мой – гэта каханне і ласка,
З ім – радасць і гора, і ён – мой Сусвет.
Ашмяны мае – гэта добрая казка.
Ты мне, любы горад, мілей за ўвесь свет.

Я – сын твой, Ашмяны! Да скону без стомы
Табе я аддам сваю працу і лёс.
Мне кожны куток твой да болю знаёмы,
І кожны куточак люблю я да слёз...

Чаплінская Ядвіга Іосіфаўна

Нарадзілася 10 красавіка 1951 г. у в. Падгаі, на ўскрайку Ашмянскага раёна. Чытаць навучылася яшчэ да школы. Першую кнігу дачцэ купіў тата ў Мінску. Гэта былі дзіцячыя вершы на рускай мове, якія яна вывучыла на памяць. Потым у рукі Ядвігі Іосіфаўны трапіў “Буквар”, які яна чытала з вялікім захапленнем.

Спачатку Чаплінская Я. І. закончыла Падгайскую

пачатковую школу, затым – Вайшнаршышскую васьмігодку. Працягвала вучобу ў Гальшанскай сярэдняй школе. Спрабавала паступіць у медыцынскі ўніверсітэт, але не прайшла па конкурсе. Таму вырашыла вучыцца ў Гродзенскім педагагічным інстытуце імя Я. Купалы. Атрымаўшы вышэйшую адукацыю яна стала настаўніцай роднай мовы і літаратуры. Першыя два гады працавала ў Клявіцкай сярэдняй школе, а пасля ў Вайшнаршышскай. Менавіта пад час працы ў Вайшнаршышскай школе яна сустрэла свайго будучага мужа – Войцеха Пятровіча з якім выгадвалі двух дочак – Наталлю і Лену, а зараз дапамагаюць гадаваць унукаў.

Любоў да творчасці да Ядвігі Іосіфаўны, як яна сама лічыць, прыйшла ад мамы – Марыі Мартынаўны Барысевіч. Не гледзячы на тое, што ў дзяцінстве яна закончыла толькі тры класы польскай школы, пазней сама навучылася чытаць і пісаць на беларускай і рускай мовах. Доўгімі зімовымі вечарамі бацькі чыталі кнігі ўслых па чарзе. Ядвіга Іосіфаўна любіла слухаць іх і сама палюбіла чытаць. Брала кнігі ў школьнай бібліятэцы, а ў школе ўрокі літаратуры для яе сталі самымі любімымі.

Ужо ў школьныя гады яна спрабавала складаць невялічкія апавяданні, апісанні прыроды, казкі. Але нікому гэта не паказвала. Пазней, у час працы ў школе пачала пісаць вершы. Спачатку гэта былі прысвячэнні дзецям, родным, сябрам, калегам, потым тэматыка стала больш разнастайнай. Натхненне Ядвіга Іосіфаўна чэрпае ад прыроды роднага краю, сваёй сям’і, сустрэч з цікавымі людзьмі, а ўзорам службыць творчасць знакамітых паэтаў: Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча.

Яе вершы неаднаразова друкаваліся ў “Ашмянскім весніку”, “Гродзенскай праўдзе”. Тры вершы Ядвігі Іосіфаўны “Ты прыйдзі”, “Мая Ашмяншчына”, “Марыя” увайшлі ў зборнік вершаў “Сустрэчы. Spotkania. Susitikimai”. На старонках гэтага выдання надрукаваны вершы 37 аўтараў – 24 сучасных літоўскіх, 10 беларускіх, а таксама трох паэтаў, імёны якіх трывала ўвайшлі ў нашу літаратуру. Гэта: У. Сыракомлі, Ф. Багушэвіча і А. Зязюлі. Ядвіга Іосіфаўна вельмі часты госць у Граўжышкоўскай школе. Яе запрашаюць на

школьную лінейку ў пачатку навучальнага года, розныя гасцёўні, творчыя сустрэчы. Яна напісала школьны гімн:

Мы дзеці Ашмяншчыны мілай,
Граўжышкоўская школа – наш дом.
Наш родны куточак даў сілы,
А мы яму славу пяём.

Прыпеў: Родная наша ты школа,
Тут веды мы чэрпаем з кніг.
Нам радасна тут і вясёла
Настаўнік, ты – наш праваднік.

На кожным уроку – адкрыцці
Чакаюць, вядуць за сабой
Настаўніка як не любіць мне?
Ён – сябар, дарацца ён мой.

Прыпеў.

Са спортам і працай сябруем,
А школа ўтульны наш дом
Мы волю і дух свой гартуем –
У найлепшай краіне жывём.

Прыпеў.

Нам школай сваёй ганарыцца!
Традыцыі нам прадаўжаць!
Мы будзем старана вучыцца,
Каб Айчыне карыснымі стаць.

Прыпеў.

Лілія Васільеўна Чарненка-Бандарэвіч

Нарадзілася 19 чэрвеня 1954 г. у горадзе Ашмяны ў сям’і настаўнікаў. У час вучобы ў СШ № 2 іграла ў школьных спектаклях, пісала вершы (друкавалася ў газетах Ашмянскі веснік і Гродзенская праўда). Скончыла сярэдняю школу № 2 горада Ашмяны і паступіла на філалагічны

факультэт Гродзенскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута ім. Янкі Купалы. З'яўлялася членам літаратурнага аб'яднання "Наднёманскія галасы". Рэдагавала факультэцкую насценную газету. З 1974 г. настаўніца ашмянскай СШ № 3, пасля выехала ў г. Прылукі Чарнігаўскай вобласці (Украіна). Працавала арганізатарам пазакласнай і пазашкольнай работы ў сярэдняй школе, загадчыцай аддзела культуры Прылуцкага райвыканкома, выкладала замежную літаратуру і эстэтыку ў Прылуцкай выхаваўча-працоўнай калоніі для непаўналетніх.

Сцэнарыст, аўтар і рэжысёр двух фільмаў самадзейнай кінастудыі ("Яшчэ не позна", "Дом наших надей"). Піша на беларускай, рускай і ўкраінскай мовах. На мясцовым тэлебачанні "Эфір-TV" вяла аўтарскую праграму "Провінцыйні дыялогі". У 1999 г. выдала аповесць аб праблемах дзіцячай і падлеткавай злачыннасці на Украіне, кніга "Красавік кахання" (першая на Украіне кніга на беларускай мове, прэзентацыя адбылася ў музеі імя М. Кацюбінскага ў г. Чарнігаў). Аўтар рускамоўнага зборніка вершаў "Прошлогодний дождь", кнігі "Жанчына, якая нешта ведае" (2000 г.), трыццаці мініяцюр на беларускай мове (перакладзены на ўкраінскую мову). Член Чарнігаўскага медыяклуба, Чарнігаўскага інтэлектуальнага цэнтра. У 1999 г. – дыпламант і пераможца ў адной з намінацый абласнога конкурсу "Жанчына года-99". Аўтар зборніка паэзіі "Леташні дождж", зборнікаў прозы "Ведзьма з будучыні", "На берагах любові"; аповесцяў "Зона гуляе блюз", "Насця Каменська з вуліцы Вишневої"; зборніка "Мі всі – падарожні". Лаўрэат Міжнароднай літаратурнай прэміі "Трыумф" (2000 г.), Міжнароднай прэміі журналістаў імя Васіля Стуса (2001 г.), Усеўкраінскага конкурсу "Кніжнік-REVIEW" за лепшую рэцэнзію (2001 г.), неаднаразовая пераможца абласных конкурсаў "Краща кніга року". Сумесна з Тамарай Кручэнка выдала зборнік "Ад берагоў Дзясны да Сожа". За гэту кнігу ў 2008 г. атрымала прэмію імя К. Тураўскага і Міжнародную літаратурную прэмію імя Рыгора Патэльні. Дзве яе кнігі - "Відьма з майбутнього" і "На берагах любові" – у версіі "Кніжнік-REVIEW" прызнаны лепшымі рэгіянальнымі праектамі і ўвайшлі ў "цудоўную

сямёрку" рэйтынгу выдання. Друкавалася ў шматлікіх калектыўных зборніках і выданнях Украіны, Расіі, Беларусі. У выдавецтве "Мастацкая літаратура" ў 2008 г. выйшла аповесць на беларускай мове "Смарагдавыя каралі".

З 2007 г. член Саюза пісьменнікаў Беларусі. Член Нацыянальнага саюза пісьменнікаў Украіны.

Анатоль Зянонавіч Вішнеўскі

Самадзейны паэт. Нарадзіўся 31 мая 1965 г. у в. Асінаўка Ашмянскага раёна. Скончыў Павяжскую базавую, затым Барунскую сярэднюю школу. З 1984 па 1986 г. служыў у Савецкай Арміі. Скончыў філалагічны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працаваў піянерважатым, настаўнікам, намеснікам дырэктара, дырэктарам шэрага школ раёна, інспектарам аддзела адукацыі. Друкаваўся ў часопісе «Малодосць», газеце «Ашмянскі веснік», абласных і рэспубліканскіх выданнях. Яго вершы прысвечаны родным мясцінам, бацькам, настаўніцкай працы, прыродзе.

Памёр у 2007 г. Пахаваны на гарадскіх могілках.

Віктар Валер'евіч Марціновіч

“Родина — это то место, где мы выучиваем соответствия словам. «Липа», «костел», «парк», «кинотеатр», «аллея», «река» — когда-то я увидел, что значат эти объекты реальности именно в

Ошмянах. Крохотном городке в Гродненской области, где в 1977-м появился на свет.”

Віктар Валер'евіч Марціновіч нарадзіўся 9 верасня 1977 г. у г. Ашмяны — беларускі публіцыст, мастацтвазанаўца, пісьменнік.

Жыў пэўны час у невялічкім дамку на вуліцы Зарэчнай з маці Дзіянай Іосіфаўнай Гудзінскай і бабуляй – Рэнальдай Гудзінскай. Бабуля працавала на дрожджавым заводзе. Пасля сям'я атрымала жыллё на апошнім паверсе ў трохпавярховым доме на пагорку з відам на вельмі прыгожы далягляд ля старой школы на цэнтральнай вуліцы. Зараз там жыве цётка Марціновіча – Элеанора Іосіфаўна Яфімава. У свой час працавала настаўніцай біялогіі і хіміі ў некаторых школах нашага раёна.

Скончыў факультэт журналістыкі і аспірантуру БДУ. У 2002 – 2015 гг. намеснік рэдактара «Белгазеты». Выкладчык гісторыі мастацтва ў ЕГУ.

27 чэрвеня 2008 г. абараніў доктарскую дысертацыю ў Віленскай Акадэміі Мастацтваў на тэму: «Віцебскі авангард (1918 — 1922 гг.): сацыякультурны кантэкст і мастацкая крытыка».

Зараз жыве ў Цюрыху.

Выдаў раман «Параноя» на рускай мове ў 2009 г., які быў негалосна забаронены да продажу ў Мінску і на інтэрнэт-кнігарні oz.by.

Раман "Параноя" распавядае аб краіне, падобнай да Беларусі, і горадзе, падобным да Мінска. Ёсць там і пра дыктатуру, і пра чалавечыя адносіны... Шмат хто знайшоў у кнізе Марціновіча падабенства з оруэлаўскім "1984". Раман напісаны ў жанры reality-антыўтопіі, быў пасля перакладзены на англійскую, фінскую, нямецкую мовы і выдадзены ў ЗША, Фінляндыі і Германіі.

У чэрвені 2011 г. прэзентаваў свой першы беларускамоўны раман «Сцюдзёны вырай». Гэты раман прысвечаны беларускай літаратуры. Паводле аўтара, твор мусіў распаўсюджвацца выключна ў электронным выглядзе і не выходзіў у друкаваным варыянце. Гэта першы раман у гісторыі беларускай літаратуры, апублікаваны адразу ў выглядзе прэс-рэлізу.

Трэці раман В. Марціновіча, гангстарская трагікамедыя «Сфагнум» (2013 г.), увайшоў у доўгі спіс расійскай прэміі «Нацыянальны бестселер». «Сфагнум» быў выпушчаны на рускай мове ў выглядзе інтэрнэт-рэлізу, а ў перакладзе на беларускую мову — у друкаванай версіі.

«Мова» (2014 г.) — новы жанравы эксперымент Віктара Марціновіча, сацыяльная фантастыка з «мовай» у якасці галоўнага героя. Дзеянне адбываецца ў фантастычнай будучыні — Кітай і Расія аддзяліліся мурам ад Еўропы, якая страціла сваю веліч, і ўтварылі квітнеючую саюзную дзяржаву. Цэнтр Мінска ператварыўся ў густанаселены кітайскі квартал. Галоўны герой кнігі разам з мінскім падполлем (кітайскай мафіяй) змагаецца з сістэмай, у якой дабро і зло, асветнікі і злачынцы, вернасць і здрада памяняліся месцамі.

Віктар Марціновіч адзначае:

"У гэтым тэксце мова выступае не толькі як сродак камунікацыі, але і ў новай, дагэтуль нікім не скарыстанай функцыі. Мова з'яўляецца таямніцай і прычынай вайны вулічных бандаў."

Пяты раман Віктара Марціновіча «Возера радасці» выйшаў у перакладзе на беларускую мову ўлетку 2016 г. Пераклад кнігі на беларускую мову падрыхтаваў Віталь Рыжкоў. Яму таксама належыць дызайн вокладкі выдання.

Атрымаў дзве прэміі «Дэбют» імя Максіма Багдановіча ў галіне прозы за раман «Сцюдзёны вырай» (2012 г.) і Еўрапейскага таварыства навуковай фантастыкі (2014 г.).

Заклучэнне

На гэтым мая праца спыняецца, я разглядзела толькі некалькі постацей з той вялікай кагорты “Літаратурнай Ашмяншчыны”, але мая цікавасць да лёсаў людзей майго краю на гэтым не спыняецца, напэўна яшчэ не раз буду звяртацца да гэтай тэмы і постацей маёй Радзімы. Гэта сапраўды знакамітыя людзі і большасць з іх вядомы за мяжой, хоць частка з іх папраўдзе ў нас забыта, ці магчыма гэта проста я так лічу.

Калі быць чэснай, я нават раней не здагадалася, што нарадзілася і жыву ў такім цудоўным краі як Ашмяншчына. Цяпер мая цікавасць да гісторыі майго краю павялічылася ў некалькі разоў. Даведаўшыся пра такіх зямлякоў маё сэрца поўніцца радасцю і гонарам за гэтых людзей. Іх жыццё, творчасць, праца, гераізм, патрыятызм не пакінуць чалавека абыякавым да іх творчасці і лёсу.

Спіс выкарыстанай літаратуры:

1. Ашмянскі веснік. – 2010. – 24 лістапада. – с. – 5.
2. Большая биографическая энциклопедия. 2009.
3. Гарбінскі, Ю. Беларускія рэлігійныя дзеячы XX ст.: Жыццярысы, мартыралогія, успаміны / уклад. – Мн. – Мюнхен: Беларускі кнігазбор, 1999.
4. Маракоў, Л.У. Рэпрэсаваныя літаратары, навукоўцы, работнікі асветы, грамадскія і культурныя дзеячы Беларусі, 1794 – 1991. Энц. даведнік. У 10 т. Т.1. — Мн., 2003.
5. Маракоў, Л.У. Рэпрэсаваныя літаратары, навукоўцы, работнікі асветы, грамадскія і культурныя дзеячы Беларусі, 1794 – 1991. Энц. даведнік. У 10 т. Т.2.
6. Маракоў, Л.У. Рэпрэсаваныя літаратары, навукоўцы, работнікі асветы, грамадскія і культурныя дзеячы Беларусі, 1794 – 1991. Энц. даведнік. У 10 т. Т.3. Кн.1. — Мн., 2003.
7. Наша Ніва №5, — 1 снежня 2009 г.
8. Памяць: Гіст.-дакум. хроніка Ашмянскага раёна. — Мн.: БЕЛТА, 2003. — С. 139-140; С. 213.
9. Пяткевіч, А.М. Людзі культуры з Гродзеншчыны: Даведнік. Гродна: ГрДУ, 2000. С. – 10; С. – 18; С. – 26; С. – 138; С. – 211; С. – 331-332; С. – 348.
10. Саламевіч, Я. Паэт-святар Андрэй Зязюля // Беларуская мова і літаратура ў школе. 1991. № 7-8. С. 140-144.
11. Туронак, Ю. Язэп Германовіч – святар і пісьменнік // Наша вера. №1 (2). 1996.
12. Цвірка, К. Тэлемак з-пад Ашмянаў: Жыццё і творчасць А.Э. Адынца // Роднае слова. 1994, №3.
13. Шаставец, У. Крыж і церні жыцця: Андрэй Зязюля // Полымя. 1999. № 4. С. 285-296.
14. Энцыклапедыя гісторыі Беларусі: У 6 Т. Т.1. – Мн. 1993. с. – 46; с. – 63; с. – 201.

15. Энцыклапедыя гісторыі Беларусі: У 6 Т. Т.3. – Мн. 1996. с. – 363; с. – 457.
16. Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. У 6 Т. Т.5: М – Пуд / Беларус. Энцыкл.; Рэдкал.: Г. П. Пашкоў (галоўны рэд.) і інш.; Маст. Э. Э. Жакевіч. — Мн.: БелЭн, 1999. с – 145.